

Μονομελούς Πρωτοδικείου Ξάνθης 259/81

Πηγή: ΔΕΝ 38/82 σελ. 232

Κοινωνική ασφάλισης – Ατυχήματα ησφαλισμένων του ΙΚΑ

Δια του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος κατοχυρώνεται ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης. - Από ποίας αρχάς διέπεται η κοινωνική ασφάλισης. Εν περιπτώσει εργατικού ατυχήματος το ΙΚΑ επιβαρύνεται αποκλειστικώς εκ του ατυχήματος και δεν υποκαθίσταται εις τα δικαιώματα του παθόντος μισθωτού κατά του εργοδότη, παρά μόνον σπανιότατα, όταν το ατύχημα οφείλεται εις δόλον του εργοδότη ή των προστηθέντων υπ' αυτού. - Αντιθέτως εις περίπτωση ατυχήματος εκτός της εργασίας (μη εργατικού), το ΙΚΑ υποκαθίσταται εις τα δικαιώματα του ησφαλισμένου του κατά του ζημιώσαντος. Το δικαίωμα υποκαταστάσεως του ΙΚΑ προσκρούει εις την διάταξιν του άρθρου 25 παρ. 3 του συντάγματος, η οποία απαγορεύει την καταχρηστικήν άσκησιν δικαιώματος. Αντισυνταγματικότης της διατάξεως του άρθρου 10 παρ. 5 του ν.δ. 410/60, ως ετροποποιήθη δι' αρθ..... παρ. 1 του ν. 4476/65, διότι .....ται διακρίσεις αντιθέτους προς την συνταγματική αρχήν της ισότητος.

Πρωτοδίκης: Κ. ΡΑΜΙΩΤΗΣ

Δικηγόροι: Κ. Κορεστετζής, Μιχαλόπουλος

Τα άρθρον 4 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος, ορίζουν ότι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου, καθ... ου μόνον την ισότητα των Ελλήνων πολιτών ενώπιον του νόμου, αλλά και έναντι αυτών ισότητα του νόμου δεσμεύον ούτω και τον νομοθέτην εν τη ρυθμίσει ουσιωδώς ομοίων πραγμάτων, σχέσεων ή καταστάσεων, κατηγοριών, προσώπων, δεν δύναται νομοθετή κατά διάφορον μεταχειρίσιν τούτων, εισάγων εξαιρέσεις και ο ....μενος εν γένει διακρίσεις, εκτός διάφορος αυτών μεταχειρίσεις επιβάλλεται εκ λόγου γενικωτέρου κοινωνικού δημοσίου συμφέροντος, οίτινες λόγω υπόκεινται εις τον έλεγχον των δικαστηρίων (ολομ. ΑΠ 657/75 Αρχήν 183, 310/73 Αρχ. Ν. ΚΔ' 629/ Ένθεν, κατά την διάταξιν της παρ. 3 του άρθρου 25 του Συντάγματος, καταχρηστική άσκησις δικαιώματος δεν επιτρέπεται. Τοιαύτη δε κατάχρησις υφίσταται όταν η άσκησις του δικαιώματος υπερβαίνει τον κοινωνικόν σκοπόν αυτού. Εξ άλλου, δια της διατάξεως του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος, κατοχυρώνεται ήδη ό θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης, εν τη έννοια ότι θεσπίζεται δια τον νομοθέτην υποχρέωσις ασφαλιστικής καλύψεως άπαντος του εργαζομένου πληθυσμού της χώρας. Ο νόμος όμως δύναται να διαμορφώση ελευθέρως την μορφήν και την έκτασιν της παρεχομένης κοινωνικής ασφαλιστικής προστασίας, υποκείμενον μόνον εις περιορισμούς επιβαλλόμενους δι' άλλων συνταγματικών διατάξεων, ως ειδικώτερον της καθιερωμένης αρχής της ισότητος, ήτις δεν επιτρέπει διακρίσεις χωρίς να συντρέξουν λόγοι γενικωτέρου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος (βλ. ΣτΕ 2253/76 ΝοΒ 25.605). Ανεξαρτήτως της εν τη θεωρία αμφισβητήσεως περί του εάν ή κοινωνική ασφάλισης παρουσιάζη τα κύρια διακριτικά γνωρίσματα της ασφάλισης (κίνδυνος, ασφάλιστρον, παροχή) (βλ. Απ. Γεωργιάδη, Ζητήματα αστικής ευθύνης 1972, Κεφ. Γ' σελ. 96), γεγονός είναι ότι εκ της συνταγματικής πλέον κατοχυρώσεως του θεσμού προκύπτει: α) ότι οι φορείς της κοινωνικής ασφάλισης (διάφοροι ασφαλιστικοί οργανισμοί) ασκούν δημοσίαν υπηρεσίαν (εκπληρούν κρατικήν υποχρέωσιν), οι πόροι δε τούτων αποτελούν βάρος του κοινωνικού συνόλου, ως άλλωστε συνέβαινε και προηγουμένως, προέρχονται δε κατά τρόπον οικονομικώς και κοινωνικώς αποδεκτόν (από της κοινωνίας), ήτοι επιδοκιμαζόμενο από τας αρχάς της καλής πίστεως των χρηστών ηθών και του περί δικαίου συναισθήματος, δηλαδή οι πολίται υπόκεινται εις ανάλογον οικονομικήν θυσίαν, συμφώνως προς τας παραδεδεγμένας μεθόδους της κοινωνικής ασφάλισης, και β) ότι αι παροχαί του ασφαλιστικού φορέως εν όψει της δημοσίας φύσεως της κοινωνικής ασφάλισης, είναι κοινωνικά, υποχρεωτικά παροχαί, ανεξάρτητοι όμως της αιτίας ήτις προεκάλεσε ταύτας, καθ' όσον η αιτία εντάσσεται πλέον εις τους προβλεπτούς κοινωνικούς κινδύνους, η δε κοινωνική ασφάλισης σκοπεί την αντιμετώπιση της εκ της αιτίας προκληθείσης ανάγκης. Αι αρχαί από τας οποίας διέπεται ή κοινωνική ασφάλισης και οι σκοποί ταύτης, ως τους αντιλαμβάνεται ο νομοθέτης διατυπώνονται εις την εισηγητικήν έκθεσιν του α.ν. 1846/51, όστις αφορά τον μεγαλύτερον ασφαλιστικόν φορέα εν Ελλάδι, το ΙΚΑ. Εις την ως άνω εισηγητικήν έκθεσιν αναφέρεται ότι ο ρηθείς νόμος καθιεροί την αρχήν της τριμερούς χρηματοδοτήσεως της

ασφαλίσεως, ήτοι δι' εισφορών των ησφαλισμένων, των εργοδοτών και του κράτους. Η συμμετοχή του κράτους (κοινωνικού συνόλου) δια του κρατικού προϋπολογισμού διατυπούται εις το άρθρον 24 εδ. του η' του ανωτέρω νόμου. Μάλιστα, δια την συμμετοχήν του κράτους, ή εισηγητική έκθεσις αναφέρει «η καθιέρωσις της κρατικής συμμετοχής από του 1953... βασίζεται επί της αρχής ότι αι ευρωστότεροι οικονομικώς τάξεις, αίτινες επί υγειώς οργανωμένων φορολογικών συστημάτων φέρουν και το μεγαλύτερον κατ' αναλογίαν βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, δέον να συμμετέχουν εις την χρηματοδότησιν της ασφαλίσεως των οικονομικώς ασθενεστέρων τάξεων». Ενώ εξ άλλου εις έτερον σημείον τονίζεται ότι οι κοινωνικοί πόροι των διαφόρων ταμείων εν τη πραγματικότητα αποτελούν ειδικάς φορολογίας δια την εξυπηρέτησιν της ασφαλίσεως (βλ. εισ. εκθ. περ. Ιν. εδ. γ). Επομένως, το κοινωνικόν σύνολον συμμετέχει εις την κοινωνικήν ασφάλισιν (όλων των Ταμείων και του ΙΚΑ) δια της φορολογίας του. Εν προκειμένω, υπό της παρ. 5 του άρθρου 10 του ν.δ. 4104/ 60, ως αύτη αντικατεστάθη δι' άρθρου 18 παρ. 1 του ν. 4476/65 «περί προσθέτου παρά τω ΙΚΑ προαιρετικής ασφαλίσεως και άλλων τινών μεταρρυθμίσεων της περί ΙΚΑ νομοθεσίας», ορίζεται ότι «επιφυλασσομένης της εφαρμογής των διατάξεων των αρθρ. 34 παρ. 2 και 60 παρ. 3 του α.ν. 1846/51, εφ' όσον ο ησφαλισμένος ή τα μέλη της οικογενείας του δύνανται να αξιώσουν κατ' άλλους νόμους αποζημιώσιν δια ζημίαν προσγενομένην αυτοίς συνεπεία ασθeneίας, αναπηρίας ή θανάτου του εις διατροφήν αυτών υπόχρεου, η αξίωσις αύτη μεταβιβάζεται εις το ΙΚΑ, δι' ο ποσόν τούτο οφείλει ασφαλιστικός παροχάς εις τον δικαιούχον της αποζημιώσεως, καθ' α ειδικώτερον θέλει ρυθμισθή διά βασιλικού διατάγματος εκ δεδομένου προτάσει του Υπουργού Εργασίας μετά γνώμην του διοικητικού συμβουλίου του ΙΚΑ. Εις εκτέλεσιν της άνω διατάξεως, εξεδόθη τα Β.Δ. 226 της 21.2.73 «περί τρόπου υπολογισμού δαπανών του ΙΚΑ κλπ». Ήδη το ΙΚΑ δυνάμει των άνω διατάξεων υποκαθίσταται εις τας αξιώσεις του ζημιωθέντος ήσφαλισμένου του δια τας καταβληθείσας ούτω παροχάς και δι' αγωγής δικαιούται να αιτήσηται ταύτας παρά του ζημιώσαντος. Η διάταξις όμως της παρ. 5 του άρθρου 10 του ν.δ. 4104/60, ως ετροποποιήθη, ποιείται επιφύλαξιν υπέρ της εφαρμογής των άρθρων 34 παρ. 2 και 60 παρ. 3 του α.ν. 1846/51. Και η μεν διάταξις του άρθρου 60 παρ. 3 απαλλάσσει όλους τους εργοδότας, εν περιπτώσει εργατικού ατυχήματος εις βάρος προσώπου ησφαλισμένου εις το ΙΚΑ, της εκ των διατάξεων του 6.6. της 24.7.20 «περί κωδικοποιήσεως των νόμων περί ευθύνης προς αποζημιώσιν των εξ ατυχήματος εν τη εργασία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων», ως αύται ετροποποιήθησαν μεταγενεστέως, υποχρεώσεως προς καταβολήν της παρά τούτων προβλεπομένης αποζημιώσεως, εξόδων νοσηλείας και κηδείας (βλ. ΑΠ 839/77 ΔΕΝ 33, 961 και 704/75, ΔΕΝ 31, 1102). Δηλαδή εκ της διατάξεως ταύτης προκύπτει ότι το ΙΚΑ επιβαρύνεται αποκλειστικώς εκ του ατυχήματος (π.χ. εξ αμελείας) και ουδέν θα λάβη καθ' υποκατάστασιν του ησφαλισμένου παρά του εργοδότη. Τότε μόνον υποκαθίσταται εις τας αξιώσεις του παθόντος, όταν το ατύχημα οφείλεται εις δόλον του εργοδότη ή των παρ' αυτού προστηθέντων, ότε και μόνον ο ησφαλισμένος δικαιούται, κατ' επιλογήν, αποζημιώσεως είτε του κοινού δικαίου είτε του ν. 551/14, συμφώνως προς την παρ. 2 του αρθ. 34. Δηλαδή εις σπανιωτάτην περίπτωσιν ο εργοδότης θα υποχρεούται έναντι του ΙΚΑ, ενώ εις πάσαν άλλην περίπτωσιν ατυχήματος ούτος τυγχάνει απαλλαγής. Ούτω δια της άνω διατάξεως είναι φανερόν ότι γίνονται διακρίσεις, χωρίς τούτο να επιβάλλεται από λόγους γενικωτέρου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος. Εν πρώτοις, δέον να λεχθή ότι ή υποκατάστασις είναι μερική (αφορά μόνον το ΙΚΑ και ουχί όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Συνεπώς, οι ησφαλισμένοι του ΙΚΑ, οίτινες δεν θα δικαιούνται εις αθροιστικήν εισπραξιν παροχών και της έναντι του ζημιώσαντος αποζημιώσεως ευρίσκονται εις μειονεκτικήν θέσιν έναντι των ησφαλισμένων εις έτερους ασφαλιστικούς φορείς. Ενώ εξ άλλου, εάν προκληθή ατύχημα (όχι εργατικόν) τότε ο μεν ζημιωθείς ησφαλισμένος εις το ΙΚΑ δεν θα δικαιούται αθροιστικής εισπράξεως παροχών και αποζημιώσεων, ως προ του β.δ. 226/73 συνέβαινε κατά παγίαν νομολογίαν, της λύσεως ταύτης θεωρουμένης ως δικαίας και συμβιβασομένης προς την διάταξιν του άρθρου 930 παρ. 3 ΑΚ, το δε ΙΚΑ υποκαθιστάμενον εις τα δικαιώματα του ησφαλισμένου του θα εκζήτηση από τον ζημιώσαντα παν ό,τι κατέβαλεν εις τον παθόντα. Αντιθέτως, κατά διάκρισιν, ο εργοδότης εάν εις τον τόπον της εργασίας του συμβή εργατικόν ατύχημα (εξ αμελείας αυτού ή των προστηθέντων του) εις βάρος του ησφαλισμένου εις το ΙΚΑ απαλλάσσεται οιασδήποτε παροχής προς το ΙΚΑ, ήτοι το ΙΚΑ θα καλύψει εκ των παρ' αυτού κοινωνικών πόρων την δημιουργηθείσαν κοινωνικήν ανάγκην. Εάν ο ζημιωθείς (παθών) εκ του εργατικού ατυχήματος δεν είναι ησφαλισμένος εις το ΙΚΑ αλλ' εις έτερον φορέα, τότε ούτος θα

εισπράξη σωρευτικώς και την αποζημίωσιν του Ν 551/14 και τας παροχάς εκ του ασφαλιστικού φορέως του (βλ. Δ. Παπαδημητρίου, Εργατικόν Δίκαιον παρ. 281 σελ. 321 και παρ. 285 σελ. 326) μεταξύ όμως των δύο συμβάντων, ήτοι του ατυχήματος κατά την διάρκειαν της εργασίας και του εκτός του τόπου εργασίας, υφίσταται ομοιότης καταστάσεων και κατηγοριών προσώπων (εξ αμελείας πρόκλησις υπό μελών της κοινωνίας με τα αυτά δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι ταύτης). Εν τούτοις η ρύθμισις είναι διαφορετική υπό του νομοθέτου και παρουσιάζεται δυσμενής διάκρισις τόσον εις βάρος του προκαλέσαντος ατύχημα εκτός της εργασίας όσο και εις βάρος μερίδος ησφαλισμένων του ΙΚΑ, εν αντιθέσει προς τους εργοδότης. Η διάκρισις αύτη καταφαίνεται εάν αναζητηθή ο λόγος της απαλλαγής των εργοδοτών εις τον τόπον της εργασίας των οποίων ήθελε γίνει ατύχημα. Η σκέψις ήτις ώθησε τον νομοθέτην εις την καθιέρωσιν της διατάξεως της παρ. 3 του άρθρου 60 του α. ν. 11846/51 είναι ότι οι εργοδότης επιβαρύνονται με εισφοράς υπέρ του ΙΚΑ (βλ. Δ. Παπαδημητρίου, Εργατικόν Δίκαιον παρ. 283 σελ. 324 ως και την Ολ.ΑΠ 1267/76 ΝοΒ 77.895, ΔΕΝ 33, 1310). Όμως ο αυτός λόγος, όταν ο κοινός νομοθέτης εθέσπιζε την διάταξιν της παρ. 5 του άρθρου 10 του ν.δ. 4104/60, δεν εθεωρήθη αρκετός δια τους εργαζομένους, καίτοι η περίπτωσις είναι εντελώς ομοία, αφορά πρόσωπα του αυτού ασφαλιστικού φορέως, δια να λαμβάνουν και ούτοι τας παροχάς εκ του ΙΚΑ, εις περίπτωσιν ατυχήματός των, εις αντίκρουσμα των εισφορών των (βλ. αναλόγως ανωτέρω απόφαση ΑΠ) εν τούτοις εθεσπήσθη, όπως, εις την περίπτωσιν των εργαζομένων, καίτοι ούτοι καταβάλλουν εισφοράς, θα δει να μεταβιβάζονται αι κατά του τρίτου αξιώσεως των εις το ΙΚΑ, εις περίπτωσιν ατυχήματος, δηλαδή το ΙΚΑ θα εισπράττει εκ του ασφαλούς και τας παροχάς των εργαζομένων και την αποζημίωσιν παρά των ζημιωσάντων. Τούτο αποτελεί διάκρισιν δυσμενή εις βάρος των εργαζομένων, χωρίς να συντρέχη λόγος γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος. Αλλ' η διάκρισις αύτη επεκτείνεται και εις τους ζημιώσαντας, εκτός του τόπου εργασίας πολίτας, αφού και ούτοι συμμετέχουν εις την κοινωνικήν ασφάλισιν του ΙΚΑ δια της φορολογίας των, κατά τα γενόμενα δεκτά ανωτέρω. Επομένως είναι έτερον το ζήτημα τι θα γίνη με τας σχέσεις ησφαλισμένου - ζημιώσαντος. Ο ζημιώσας δεν θα απαλλαγή έναντι του ησφαλισμένου, αλλά ούτος θα λάβει την αποζημίωσιν. Επομένως την υποκατάστασιν του ΙΚΑ εις ωρισμένας μόνο περιπτώσεις ατυχημάτων δεν την επιβάλλουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος. Διότι οι πόροι του Ιδρύματος τούτου είναι κοινωνικοί (συμμετέχουν όλοι οι πολίται αμέσως ή εμμέσως). Μόνο το επιχείρημα ότι με την υποκατάστασιν εξασφαλίζονται μέσα οικονομικά δια τον σκοπόν του ΙΚΑ, και δι' αυτού του τρόπου αποφεύγεται και ο άδικος πλουτισμός του παθόντος. Το επιχείρημα τούτο είναι απαράδεκτον από κοινωνικής απόψεως και αποδοκιμάζεται από την καλήν πίστιν, την επιείκειαν και το αίσθημα του δικαίου. Διότι μεταβάλλει τον ασφαλιστικόν τούτον φορέα από κοινωνικόν όργανον εις ιδιωτικόν ασφαλιστικόν φορέα (εκεί ισχύει η υποκατάστασις), αναιρουμένης ούτω της εννοίας της κοινωνικής ασφαλίσεως, καθ' ην τους κοινωνικούς κινδύνους αναλαμβάνει ο ασφαλιστικός φορέας με κοινωνικούς πόρους, ίνα ούτω και ο ζημιώσας και ο ζημιωθείς μη υποστούν το βάρος της κοινωνικής ανάγκης, δηλονότι κοινωνικής προστασίας δείται και ο ζημιώσας, ενώ ετέρωθεν δέον να παρατηρηθή ότι εκ των προτέρων είναι βέβαιον ότι το ΙΚΑ εις μέγαν αριθμόν ατυχημάτων (περίπτωσις αυτοκινητιστικών) θα εισπράξη την αποζημίωσιν, αλλά και τας εισφοράς του ησφαλισμένου του (τότε ποίον κίνδυνον αναλαμβάνει;). Ούτω ο Οργανισμός ούτος προς στιγμήν βαστάζει το κοινωνικόν βάρος του ατυχήματος και μετέπειτα μετακυλίζει τούτο εις τα μεμονωμένα μέλη της κοινωνίας, άτινα εξ ατυχίας (αμελείας) προεκάλεσαν ατύχημα, και τα οποία ουχί σπανίως δεν είναι οικονομικώς εύρωστα. Δια του τρόπου τούτου πλουτίζει το ΙΚΑ, ήτοι συγκεντρώνει οικονομικά μέσα, πλέον των υπέρ αυτού καθιερουμένων κοινωνικών πόρων προς εκπλήρωσιν του κοινωνικού του σκοπού δηλαδή εισπράττει ποσά πέραν του κοινωνικού του προορισμού εις βάρος μελών τίνων της κοινωνίας, άτινα συμμετέχουν ως ελέγθη εις την ασφαλιστικήν κάλυψιν. Την παρά του ζημιώσαντος αποζημίωσιν θα λάβη ο παθών, και τούτο, διότι ούτος τη αληθεία δεν πλουτίζει, λαμβάνων αθροιστικώς παροχάς και αποζημίωσιν, αφού η ζωή, η υγεία και η σωματική ακεραιότης είναι αγαθά ανεκτίμητα και δεν αντισταθμίζονται ευκόλως. Εν ατύχημα έχει πολλάς κοινωνικάς συνεπείας, π.χ. η χήρα και τα ανήλικα τέκνα, τα οποία θα απολέσουν τον προστάτην των, δεν είναι καθόλου άδικον να λάβουν σωρευτικώς την αποζημίωσιν, αντί να λάβη ταύτην ο ασφαλιστικός οργανισμός. Την λύσιν ταύτην επεκρότει και η επιστήμη και η παγία νομολογία προ της εκδόσεως του β.δ. 2126/73. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, το δικαίωμα τούτου του ΙΚΑ να υποκαθίσταται εις τα δικαιώματα του ησφαλισμένου

υπερβαίνει τα όρια του κοινωνικού του σκοπού και προσκρούει εις την διάταξιν του άρθρου 25 παρ. 3 του ισχύοντος Συντάγματος, ήτις απαγορεύει την καταχρηστικήν άσκησιν δικαιώματος. Ενώ εξ άλλου η διάταξις της παρ. 5 του άρθρου 10 του ν.δ. 4104/60, ως ετροποποιήθη δι' άρθρου 18 παρ. 1 του ν. 4476/65, ως ποιουμένη διακρίσεις μη επιβαλλομένας υπό του γενικωτέρου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος προσκρούει εις την διάταξιν του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος και συνεπώς είναι ανίσχυρος, ως και το εις εκτέλεσιν της εκδοθέν β.δ. 226/73. Εν προκειμένω, το ενάγον Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων ισχυρίζεται δια της υπό κρίσιν αγωγής του, δια την 8.8.79 ο εναγόμενος δια του αυτοκινήτου του παρέσυρε και ετραυμάτισε την ησφαλισμένην του Π.Α. Ότι συνεπεία του τραυματισμού της η ανωτέρω ενοσηλεύθη δαπάναις του ΙΚΑ, αίτινες ανήλθον εις δραχμές 307.190. Ότι κατέβαλεν εις ταύτην σύνταξιν δια το εν τη αγωγή χρονικόν διάστημα ύψους 205.771 δραχμών. Ότι ο εναγόμενος είναι αποκλειστικός υπαίτιος του ατυχήματος. Διώκεται δε μετά ταύτα όπως υποχρεωθή ο εναγόμενος και καταβάλη εις το ενάγον τα άνω ποσά, τα οποία δικαιούται και υποκατάστασιν εις τα δικαιώματα της ησφαλισμένης του. Ούτως έχουσα η υπό κρίσιν αγωγή είναι απορριπτέα και καταχρηστική, ασκούμενη και ως μη νόμιμος, ως προσκρούουσα εις την διάταξιν της παρ. 3 του άρθρου 25 του Συντάγματος, και ως μη ευρίσκουσα έρεισμα εις τον νόμον, λόγω .....έσεως του υφισταμένου προς την διάταξιν της παρ. 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος, συμφώνως προς και τη .... ηγουμένη σκέψει εκτεθέντα.